

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis Universa, Complectens Omnia Morum Præcepta, Et Principia Decisionis Omnium Conscientiæ Casuum, Suis Quæque Momentis Stabilita

Ad usum Parochorum, & Confessariorum

Continens Tractatus De Virtutibus Moralibus, De Justitia Et Jure Et De
Contractibus

Antoine, Paul-Gabriel

Ingolstadii, MDCCXXXIII.

VD18 90392159

Cap. III. De Injuriis in corpus proximi per stuprum & adulterium & de
necessaria restitutione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40993

tuere damnum boni superioris ordinis per bona inferioris Vide dicta, p. 2. cap. 6. q. 6.

Dixi, *hominis liberi*. nam pro vita animalis, vel mancipii, solvi debet, quanti vendi poterant: pro mutilatione verò, quanti minoris inde æstimantur; quia vita servi, & animalis pretio æstimatur; & sic ad æqualitatem comparari potest.

Q. 18. *An tenetur ad restitutionem, qui putans occidere Petrum, occidit Paulum, quem invincibiliter putabat esse Petrum?*

Resp. Aff. Ex L. 18. ff. *de injur.* quia revera voluit injustè occidere hunc hominem individuum, qui est reipsa Petrus, quamvis putaret esse Paulum. Sive quia voluit iniuste occidere hominem, & reipsa iniuste occidit hunc, qui est Paulus. Ita *Rebellus, & alii*. Unde non minus tenetur ad restitutionem, quam teneretur, si incendisset domum Titii putans eam esse Caii.

CAPUT III.

De Injuriis in corpus proximi per stuprum, & adulterium, & de necessaria restitutione.

Q. 1. *Ad quid tenetur corruptor Virginis?*
 Resp. 1. *A* Ex communi, qui Virginem spontè con-

R 2

te con-

tè consentientem, & absque ullâ vi, fraude, dolo, importunitate precum, & promissione matrimonii vitiavit, ad nihil ei tenetur; quia scienti, & sponte consentienti, non fit injuria, ex Reg. Jur. 27. in 6.

Sed tenetur ad aliquam satisfactionem honorariam erga parentes puellæ adhuc sub patria potestate existentis, per signa doloris, submissionis, petitionem veniæ, &c. si crimen resciant. *Ita Cajet. Navar. Valent. Rebell. & alii.* cum S. Antonin. 2 p. tit. 5. cap. 6. ubi ait. *In foro conscientia, si deflorat eam voluntariam, non tenetur ei, Patri autem tenetur, quia injuriatus est ei. Unde in aliquo satisfaciat, vel saltem eum placet.* Nam violavit jus custodiæ, quod habet circa illam Pater: Pater enim habet jus custodiendi, & tuendi integritatem corporis suæ Virginis. Item familiam dedecoravit. Quod si ideo parentes majorem postea dotem conferre debeant Filiæ, ut nubat juxtâ suam conditionem, tenetur corruptor hoc damnum resarcire, cum sequatur ex injuriâ à se ejus parentibus illata, sicque ipse sit causa illius injusta. *Ita Azor, Navar. Valentia & alii multi.*

Porro tenetur mulier alere prolem à partu usque ad 3. annum. Ab anno tertio & deinceps ipse corruptor, donec proles possit sibi providere: imò ab ipso partu, si Mater non possit, vel ipse ad id se obligarit. Si verò duo eandem foeminam cognoverint, & dubitetur,
uter

uter sit Pater, uterque tenetur æqualiter hoc onus sustinere, cum æquale sit de utroque dubium, & uterque certò posuerit actionem per se generativam. *Ita communis.* Quòd si hospitali exposita fuit proles, debent parentes ei restituere impensas: nam hospitale solùm fundatum est pro pauperibus gratis alendis, non pro aliis, nisi suo sumptu. *Est communis sent.*

Resp. II. Qui vi, minis, aut fraude, vel falsis persuasionibus vitiavit Virginem, absque promissione matrimonii, tenetur compensare omnia damna Virgini, & ejus parentibus inde obvenientia: quia est illorum causa per injuriam: ergo tenetur ea refarcire pecuniâ, vel eam ducere, si aliter refarcire nequeat. *Invi- tam, & seductam si constupravit, injungendum est sibi, quòd satisfaciat ad arbitrium boni viri, vel cum ea componat.* *Etsi promississet eam ducere in uxorem, ut copulam ab ea extorqueret, servet promissum: & hoc nisi nimis distans esset eorum conditio, putà mulier plebeia, vir nobilis, & potens:* ait S. Antonin. loco cit. In foro autem externo in pœnam obligabitur ad eam dotandam, & ducendam, licet nuptias non promiserit, ex cap. I. de Adulter.

Quòd si puellæ ejusque parentibus nulla obvenerint damna; quia res mansit occulta, & ipsa æquè commodis potita est nuptiis; stuprator juxta multos non tenetur, nisi ad satisfactionem honorariam, putà petitionem veniæ, &c. Quia nihil debetur pro ipsa deflora-

tionē pudicitiaē, cū sit irreparabilis, & pretio non aestimabilis, neque pro alio damno inde secuto, cū nullum reipsā secutum sit.

Non pauci tamen probabilius docent pro solo damno Virginitatis injustè violatæ fieri debere compensationem pecuniariam, vel aliam arbitrio boni viri: quia nempe damnum irreparabile in bono superioris ordinis compensandum est per bona inferioris ordinis, vide dicta p. 2. cap. 6. Quòd si jam nupta damnum aliquod patiatur; quia res v. g. innotuit marito, &c. Certum est stupratorem teneri hæc damna resarcire, cū ex ejus injuria sequantur.

Not. Metus reverentialis conjunctus cum metu mali injustè inferendi, sufficit, ut stuprator teneatur ad restitutionem, si nempe puella, vel alia mulier, ob auctoritatem sollicitantis, & ex reverentia erga eum, & metu patiendi aliquod malum injustum, non audeat resistere: nam licet talis metus non excuset à culpâ; facit tamen, ut consensus non sit omnino voluntarius, seu ut sit mixtus involuntario, nec sufficiat ad valorem donationis simili metu extortæ: ergo retinet rationem injuriæ, ac proinde damnum sequens est injustum, paritque obligationem restituendi. Secus, de muneribus, blanditiis, quæ non minuunt, sed potius augent voluntarium; item de precibus, quæ non injiciunt metum mali injustè postea inferendi.

rendi, nec continent vexationem injustam,
De Lugo.

Resp. III. Qui promissione matrimonii mulierem corrupit, is tenetur eam ducere, si vere, sive fictè promiserit. *Est communis.* nam si vere ex animo promisit, tenetur eam ducere: quia hæc promissio fuit verus contractus onerosus, sub conditione, quæ fuit impleta ab una parte: ergo altera tenetur illum ex parte sua complere, cum id licitè præstare possit.

Quòd si matrimonium fictè promiserit, *ex communi* tenetur adhuc illud inire: quia qui exigit aliquid ab alio per fictam promissionem, iniuste decipit, & facit iniuriam, violando ius, quod quisque habet, ne per deceptionem aliquid ab eo exigatur: ac proinde deceptor tenetur deceptionem iniustam, ac iniuriam tollere eliciendo verum consensum, atque illo mediante veram promissionem facere, & factam præstare. Et alioqui infinitis fraudibus commercia humana paterent, & in illis esset inæqualitas. Deinde nemini sua fraus patrocinari debet, ut monent jura. Igitur non sufficit mulierem sic corruptam dotare, vel pecuniâ damnum resarcire, si ipsa non consentiat; nam ipsa non consensit in copulam, nisi ut seductori nuberet. Nec huic licet Religionem ingredi; quia non potest nisi matrimonio injuriam resarcire, ad quod ex justitia tenetur. Idem dic si animo ficto cum ea per verba de præsentis contraxit, eo tantum sine,

ut eâ potiretur, ut docet S. Thom. in 4. dist. 28. a. 2. ad 4. Quamvis enim matrimonium tunc sit nullum, tamen manet obligatio, eam ducendi, si ipsa velit; ratione scilicet injuriæ resarciendæ; nec satis est pecuniam dare, cum in propria specie satisfieri possit; nam non potest creditori invito unum solvi pro alio, quod debetur, l. 2. ff. *De rebus credit.* quia habet jus ad id, quod sibi debetur. Excipiuntur aliqui casus, in quibus stuprator non tenetur corruptam ducere, etiamsi id verè promiserit; sed tunc tenetur solum aliter, v. g. pecuniâ damnum inde secutum compensare. 1. Si illa finxit se virginem, nobilem, divitem, cum non esset: quia injustè decepit, & in injuriis datur compensatio. Imò idem docent multi, si ipse non ab ipsa deceptus falsò putavit esse virginem; quia hæc est sufficiens causa dissolvendi sponsalia, ideòque recedendi à promissione, modò damnum aliter resarciatur. 2. Si puella nolit ei nubere, vel parentes nolunt eam tradere. 3. Si inde prudenter timerentur gravia mala, ut infelices exitus, graves discordiæ inter Familias, grave scandalum, &c. nam tunc mulier non est rationabiliter invita, modo damnum aliunde resarciatur. 4. Si aliquod impedimentum legitimum intervenerit, ut si sacros ordines suscepisset, quamvis illicitè. 5. Si foemina deflorata postea cum alio fornicetur: quia promittenti fecit injuriam, & justam dedit causam recedendi à promissione.

Idem

Idem censet Sanchez quoties supervenit mutatio, seu causa gravis sufficiens ad sponsalia dissolvenda. 6. Si ficta fuerit promissio, & hanc fictionem foemina potuerit deprehendere ex verborum ambiguitate, aut aliis conjecturis claris, vel ex magna disparitate conditionis sibi notâ, ut si seductor sit nobilis, vel opulentus, & ipsa plebeia, & pauper. Ita S. Thom. in 4. dist. 28. a. 2. ad. 4. ubi ait non teneri ducere. *Si sit multò melioris conditionis, aut aliquod signum evidens fraudis fuerit.* tunc enim puella seipsam stultè decepit, & sibi deceptionem imputare debet. Damnum tamen inde secutum resarciri debet, ut ipsa alteri sibi æquali nubat, vel si nubere nolit, reponatur in statu honesto, ubi decenter vivere possit: quia promissio illa involuntarium aliquod effecit; nam puella, si certò fraudem novisset, non consensisset, & sic injuriam aliquam passa est.

Quòd si mulier disparitatem illam in nobilitate, divitiis, &c. ignorârit, & alter nuptias fictè promiserit, juxta multos non tenetur etiam eam ducere, sed solum pecuniâ satisfacere arbitrio prudentum, ut possit æquè honestè, ac commodè alteri nubere, ac si corrupta non fuisset, ut in dicat S. Thom. loco cit. quia seductor ratione injustæ deceptionis, solum tenetur ad restituendum, quantum foeminae intererat poni consensum illum, quem apprehendebat, & quem volebat pro sui corporis pretio: nam per hoc tollitur deceptio injusta

mulieris, & reponitur æqualitas. Ipsa autem non apprehendebat, nec petebat consensum tanti valoris, sed minoris; quia non cognoscebat conditionem, ac dignitatem promittentis. Quem proinde consensum non potest deceptor reddere, nisi reddat simul multo plus, quàm fœmina petiit, & quàm ipse debebat. Quare deceptor tunc solum tenetur reddere in æquivalenti, tantum pecuniæ dando, quantum sufficit; ut nubat viro æqualis conditionis; nisi tamen jurasset eam ducturum, nec dispensationem obtinuisset; nam ducere teneretur non vi promissionis fictæ, sed vi iuramenti, & reverentiæ Deo debitæ, ne Deus adductus sit in testimonium falsi.

Porro vir superioris conditionis, qui verè nuptias promisit, ad eas tenetur, nisi grave scandalum inde merito timeretur. *Sanchez, Azor, De Lugo, Lessius & alii.* Quia tunc iure suo cessit, & ratione promissionis veræ & acceptæ debitus est excessus, ad quem reddendum voluit se obligare. Et verò Sponsalia inter inæquales valent, & obligant: ergo multo magis erunt valida, quando in compensationem fœmina sui corporis usuram concessit. Quare si aliam ducit, tenetur compensare, quantum fœminæ intererat habere ipsum in virum; cum tantumdem damni ei injustè intulerit; mulier enim per promissionem sibi factam, sub onere à se impleto, acquisivit Jus ad rem promissam tanquam ad aliquid sibi debitum ex Justitia. Quòd

Quòd si mulier corrupta nolit nubere sedu-
 etori volenti promissum complere, is juxta
 multos non tenetur eam dotare, si sit æqualis
 conditionis, ex Reg. Jur. 41. in 6. *Imputari
 non debet ei, per quem non stat, si non faciat, quod
 per eum fuerat faciendum.* & ex hac 66. *ibid.*
*Cum non stat per eum, ad quem pertinet, quò minùs
 conditio impleatur, haberi debet perinde, ac si im-
 pleta fuisset.*

Enimverò nuptias solum promisit, & mu-
 lier non habet justam causam aliud exigendi
 locò illarum. Sed juxta Panormit. Tenetur
 eam dotare, si foemina sit longè melioris con-
 ditionis, nec velit ei nubere; quia damnum,
 & dedecus illatum non resarciretur talibus
 nuptiis, sed novum inferretur. Quod verum
 est, si damnum, & dedecus familiæ inde fe-
 queretur; nam mulieri non fuit iniuste illa-
 tum, si (ut suppono) sine vi, & fraude, sed sola
 promissione matrimonii adducta consensit
 in copulam, sciens inæqualitatem conditio-
 nis.

*Sed quid, si is qui vera, vel ficta promissione matri-
 monii seduxit, aut stupravit, nec potest satis-
 facere nisi nubendo, habeat votum casti-
 tatis, aut Religionis?*

Resp. Si votum secutum sit deflorationem,
 ex communi, tenetur ducere: quia jam antè
 erat Jus strictum foeminae acquisitum, & obli-
 gatio eam ducendi. Quare votum votum
 non

non potuit esse de non contrahendo hoc matrimonio, alioqui nullum esset, cum sit de re illicita. Sicut invalidum est votum dandi pauperibus id, quod jam alteri debitum est ex Justitiâ.

Si autem votum præcesserit copulam, adhuc *juxta communem, aut saltem communioem*, tenetur eam ducere; saltem post obtentam dispensationem voti, quam tenetur petere, si hæc votum ignoravit. Quia 1. executio voti, non ineundi matrimonium, jam facta est ei illicita respectu talis mulieris, cum fieri nequeat sine gravi eius iniuria. 2. Quia, inquit De Lugo, obligatio voti provenit solum ex libera voluntate gratuita voventis, qui sibi imponit talem obligationem. Non potest autem aliquis velle se obligari tali genere obligationis in præjudicium Juris alieni, quia non potest ipse propria auctoritate alieno Juri derogare. Unde votum involvit hanc conditionem tacitam si potero implere sine præiudicio Juris alterius. 3. Si quis vovisset dare omnia bona sua pauperibus, si postea gravem iniuriam in bonis alteri inferret, teneretur restituere per bona voto promissa pauperibus. 4. Tunc potest, & debet petere dispensationem voti, seu dilationem executionis eius: quivis enim tenetur adhibere media licita necessaria ad actum Justitiæ exercendum. Si tamen foemina scivisset votum, tunc corruptor non tenetur eam ducere: quia illa non bona fide contraxit

xit, cùm videret eum non posse licitè nuptias promittere; nisi fortè ipse ei persuaserit se facile obtenturum dispensationem, quo casu tenetur eam sibi comparare.

Quid dicendum de seductore mulieris non Virginis?

Resp. Patet ex dictis. Itaque qui viduam honestam, vel mulierem ab alio corruptam, sed quæ passim virgo habebatur, promissione matrimonii etiam simulata seduxit, tenetur eam ducere, si ipsa velit: nam hæc promissio facta est in modum contractûs, *do, ut facias*: cùm mulier det sui corporis usum, ut ille promissa perficiat. Quòd si fictè promisit, adhuc tenetur: quia tenetur tollere deceptionem, & injuriam illatam. Si autem vi, aut fraude sine tali promissione seduxit, tenetur antè sententiam judicis damna inde secuta compensare, cùm sit iniusta illorum causa.

Q. 2. Ad quid tenetur, qui sub promissione matrimonii consanguineam violavit?

Sic respondet De Lugo, Si impedimentum sit tale, in quo Papa nunquam soleat dispensare, ut inter consanguineos in I. Gradu transverso, vel certè in quo non soleat dispensare, nisi ex gravissima causa, qualis tunc non datur; tunc promissio est invalida propter impossibilitatem rei promissæ: ac proinde solum erit obligatio satisfaciendi, & resarciendi damnum
ali

alio modo, si quod iniuste illatum est; quod non contingit, quando foemina non fuit decepta, nec vi aut metu coacta. Si vero impedimentum est tale, in quo dispensari soleat ex causa, qualis tunc intervenit, & matrimonium promissum fuit sub conditione dispensationis; tunc promissio illa obligat ad procurandam dispensationem: quia totum id, quod promittitur, licitum est, & possibile, nempe procurare dispensationem, & eam obtenta matrimonium contrahere. Imò idem censet, etiam si promissio matrimonii facta fuerit sine illa conditione; modo uterque impedimentum noverit: quia conditio dispensationis utpote necessariae subintelligebatur: nam conditio, quae de jure necessaria est ad valorem actus promissi, semper subintelligitur in ipsa promissione: taciti autem, & expressi eadem est vis. Porro si quis consanguineam per vim, metum, aut fraudem absque promissione matrimonii corrumpit, tenetur resarcire damna illata, & secuta: quia fuit iniusta causa illorum, copulam obtinendo per iniuriam. Quòd si aliter damnum resarcire non potest, nisi eam ducendo, tenetur sibi dispensationem procurare, ut eam ducat; nam qui tenetur ad damnum illatum resarciendum, tenetur adhibere media ad hoc necessaria. Ita De Lugo,

Q. 3. Ad quid tenentur adulteri?

Resp. 1. Si partus non sit secutus, adulter
juxta

juxta multos tenetur solùm ad satisfactionem honorariam marito præstandam pro injuria ei illata: quia pro injuria ab omni damno separata non debetur ex justitia, nisi satisfactio per signa doloris, & submissionis, ut petitionem veniæ, &c. Quæ tamen locum non habet, cum injuria ignoratur; nam satisfactio honoraria non fit nisi scienti se injuria affectum, cum consistat in placatione animi justè offensi. Unde non est exhibenda marito, nisi injuriam nôrit, & eam cupere putetur.

Resp. II. Si proles ex adulterio nata sit, tenetur adulter prolem alere ab anno tertio, & deinceps, donec sibi de alimentis providere possit: à partu ad tertium annum inclusivè ipsa mater, ex cap. 2. de *Convers. Infid.* in defectum matris tenetur pater, & vicissim.

Resp. III. Adulter, & adultera tenentur æquè primò, & ex æquo compensare damna, quæ obveniunt marito, & legitimis hæredibus, ex sustentatione, hæreditatis partitione, & legatis, donationibus proli spurix factis à consanguineis patris putativi, vel matris, in damnum legitimarum prolium, quibus alioqui cederent. *Est communis*, quia uterque est æquè principalis causa injusta horum omnium damnorum: nam uterque posuit actionem injustam, ex qua sequitur generatio proli, ac deinde omne tale damnum. Et ad id tenentur singuli in solidum ex alterius defectu, ex cap. ult. de injur. *Si culpâ tuâ datum est dam-*
num

num, vel injuria irrogata, jure super his satisfacere oportet. Idque ex communi, etiamsi adulter suppositionem non suaserit: quia nihilominus est æquè primò causa horum damnorum, ac adultera; nam cum generatio proli in muliere conjugatâ sit vera causa deceptionis ac suppositionis, & ad actionem generativam injustè uterque æquè primò concurrerit, uterque est æquè primò causa damnorum inde evenientium.

Neque refert, si alteruter alterum ad adulterium induxerit sine vi, & dolo: nam consulens ut consulens non est damni causa principalis respectu exequentis. Uterque autem executioni mandavit causam damnorum nempe adulterium. Si tamen alteruter vim, aut metum gravem etiam reverentialem incussisset, hic teneretur de omni damno: nam esset solus causa principalis adulterii, & consequenter damnorum ex eo secutorum. Alter verò teneretur solum in ejus defectum, cum sit causa minus principalis, utpotè minus voluntaria, nec posterit causam damni, nisi per injuriam à priore sibi illatam compulsus.

Resp. IV. Si probabilis sit prolem ab adultero esse genitam, tenentur adulter, & adultera compensare omnia damna; nam tunc non possunt prudenter negare esse suam, ideòque se obligari ad compensationem damnorum, & utrumque prudenter judicare possunt.

Sed

*Sed quid si dubium sit, utrum ab ipso adultero,
an à marito proles sit genita?*

Resp. Tunc tenentur adulter, & adultera restituere marito, vel ejus hæredibus, pro ratione majoris vel minoris dubii, judicio prudentum. *Ita Molin. Rebel. Layman & alii.* quia uterque est causa injustâ periculi pretio æstimabilis, quod subit maritus prolem alienam tanquam propriam alendi. Secundò iniquum est, ut in dubio damni totum illius periculum subeat innocens, & causa injusta talis periculi, quæ posuit actionem de se damnificativam, sit omninò libera.

Obj. 1. In dubio nemo spoliandus est re sua, & melior est conditio possidentis.

Resp. Hoc axioma æquè imò magis favet marito, quàm adulteris: nam ille est in possessione suorum bonorum, quibus in dubio non debet spoliari, & insuper ei certò facta est injuria de se damni illativa. Spoliaretur autem in dubio, si deberet bona sua impendere ad alendam prolem dubiam: nam quamdiu dubium est, an proles sit ab ipso, an ab adultero genita, dubium quoque est, an ipse, an adulter teneatur illam alere; neque enim tenetur maritus alere nisi suam prolem.

Obj. 2. Proles in dubio, an sit legitima, debet præsumi legitima: nam ratione matrimonii est in possessione suæ legitimatis, qua non debet privari ratione dubii.

Resp. Proles debet quidem tunc in foro externo

Tom. II,

S

terno

Sed

terno præsumi legitima, & habet etiam in foro interno jus dividendi hæreditatem cum legitimis. Sed quia in hoc dubio manet marito periculum certum damni subeundi, in quod adulteri eum injustè conjecerunt, hi tenentur hanc injuriam pretio æstimabilem refarcire. Et præsumptio illa est solum in gratiam prolis innocentis.

Q. 4. Quomodo tenetur adultera damna compensare?

Resp. I. Adultera tenetur, quantum fieri potest citra famæ jacturam, & vitæ periculum, procurare, ne quid damni maritus, & legitimi hæredes ratione prolis spurix patiantur. *Est communis*, quia si omnibus modis, quibus potest, non caveret damnum marito, & hæredibus, iis inferret injuriam, cum posuerit actionem injustam damni illativam. Hinc si habeat bona propria, tenetur ex illis damna compensare. Si non habeat, tenetur rem familiarem diligentius administrare, de cultu corporis sui & sumptibus solitis propriis detrahere, quantum potest, spectata conditione statûs, valetudine, &c. Item relinquere in morte solis legitimis tantum ex bonis, de quibus liberè disponere potest; & juxta multos religiosum statum spurio suadere, si ad eum idoneus videatur.

Resp. II. Si hisce modis plenè potest damnum compensare, non tenetur revelare crimen

men suum: nam tunc nullum damnum inde sequitur legitimis hæredibus. Si verò non potest, nec judicat prudenter illud impeditum iri, si detegat crimen suum, tunc nec tenetur aperire: quia imprudenter, & frustra aperiret. Imò etiam si judicaret posse averti damna hæredibus, per illam revelationem, non tenetur crimen suum occultum revelare, cum periculo mortis, vel gravis scandali, discordiarum, perpetui odii mariti, infamiae totius familiae, vel propriae saltem publicae, si non sit suspecta, vel alterius mali multò gravioris, quam sit damnum hæredum. *Est communis.* Prob. 1. ex cap. 9. *de Pœnitent.* Ubi Innoc. III. consultus de quadam muliere, quæ partum sibi supposuerat, ne bona mariti ad alios devolverentur, essetne absolvenda, cum crimen suum marito timeret detegere; respondet Pontifex. *Sicut mulieri, quæ ignorante marito de adulterio prolem suscepit, quamvis id viro suo timeat confiteri, non est pœnitentia deneganda: ita nec illi debet pœnitentia denegari... sed competens satisfactio per discretum Sacerdotem ei debet injungi.* Ergo non tenetur cum tali metu crimen detegere, si enim teneretur, & nollet, non esset capax absolutionis. 2. Quia tunc maritus, & hæredes non sunt rationabiliter invitati; & tunc restitutio censetur moraliter impossibilis.

Si tamen mulier sciret spurium esse valde bonum, ac prudentem, & sibi fidem habitum,

rum, & hæreditari cessurum, nec crimen ejus revelaturum) quod vix & rarissimè præsumendum est) teneretur illud ei detegere: quia infamia nocentis apud unum, aut alterum postponenda est gravissimo innocentium damno, cujus est causa injusta; ut patet ex eo, quod juxta communem liceat grave peccatum alterius occultum aperire tertio, ad avertendum grave damnum ei ab illo altero impendens.

In praxi tamen ordinariè non est obliganda adultera ad crimen suum aperiendum, sive marito, ob gravia mala inde obventura, quæ ordinariè imminent: sive spurio; quia hæc revelatio est ordinariè inutilis ad avertendum damnum: nam Filius juxta communem, non tenetur credere Matri juranti eum esse spurium, nisi id probet certis argumentis, ut si tempore conceptionis, & ante, & post ostendat maritum absentem fuisse, &c. Nam qui nascitur in conjugio legitimo, censetur esse legitimus, nisi contrarium ostendatur.

Not. Quæ dixi de adultera, & Filio spurio, dicenda sunt de Filio supposititio, quem mulier supposuit, ac finxit esse suum, ne hæreditas ad alios transeat, nam injuria his facta est, quæ eodem modo tolli, vel refarciri debet.

CA.